

§ 51

Dnr 2022.967-2

Förutsättningar för efterdebitering av miljöbalkstillsynen

Direktionens beslut

Direktionen beslutar att godkänna redovisad utredning, kring förutsättningar att införa efterdebitering av miljöbalkstillsynen, och översända den till medlemskommunerna för kännedom.

Beskrivning av ärendet

Flera kommuner har vid medlemssamråd väckt frågan om "Rättviksmodellen". I Rättviksmodellen ligger fokus på att etablera en god dialog med de lokala företagen, vilket beskrivs ha resulterat i både effektivare tillsynsarbete och ett bättre företagsklimat. Modellen innebär också att avgifter debiteras i efterhand efter genomförd tillsyn och att det finns en transparens kring avgiftens beräkning.

Miljöförbundet har tagit frågan om den goda dialogen och efterdebitering till sig som utvecklingsområden. Direktionen beslutade på sammanträde 22 mars 2022, § 15 att ge förvaltningen uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa efterdebitering av tillsynsavgifter inom miljöbalkstillsynen.

Miljöförbundet ska utreda förutsättningarna för att införa efterdebitering av tillsynsavgifter inom miljöbalkstillsynen, med målsättningen att kunna genomföra övergång den 1 januari 2024

Förutsättningar för efterdebitering inom miljöbalkstillsynen

Kommunala miljöförvaltningar har rätt att ta ut en avgift för sitt kontroll- och tillsyns- uppdrag enligt taxa som beslutats av kommunfullmäktige. Huvuddelen av tillsynen faktureras genom efterdebitering efter utförda handläggningsåtgärder. Samtidigt för viss tillsyn på företag som är riskbedömda och som besöks regelbundet är det möjligt och vanligt förekommande att i början av året ta ut en avgift i förväg som motsvarar den genomsnittliga tillsyn som utför per år, så kallad årsavgift.

Från och med 1 januari 2024 ändras reglerna avseende livsmedelskontrollen och det är inte längre möjligt att ta ut avgifter i förväg. Miljöförbundet inför efterdebitering inom livsmedelskontrollen från den 1 januari 2023.

Även efterhandsdebitering av avgifter inom miljöbalkstillsynen är möjlig. Flera kommuner har redan gått över till efterdebitering inom miljöbalkens område. Detta för att möta efterfrågan på "Rättviksmodellen".

Justerandes sign	Justerandes sign		Utdragsbestyrkande
------------------	------------------	--	--------------------

Plats och tid	Sessionssalen, Klippans kommunhus, Trädgårdsgatan 12	
Beslutande	Lars Karlsson (S) Sven Ingvar Blixt (-) Tjg.ersättare Oscar Einarsson (SD) Tjg ersättare Åsa Edvardsson (SD) Catharina Tann-Silversand (S) Tjg.ers	Valter Titusson (S) Torbjörn Ekelund (L) ordf Kristen Olsson (S) Magnus Håkansson (KD)v.ordf Stefan Svensson (SD)
Ej tjänstgörande	Agneta Sörensson (M) Conny Törnkrantz (SD) Per-Uno Nilsson (M)	
Deltagande	Charlotte Leander, miljöchef Suzanne Eckerström, sekreterare Helena Hager Enert, t.f avd.chef Livsmedel och åldersbegränsade varor Kenneth Kallin, t.f avd.chef Miljö- och Hälsoskydd Ola Öberg, t.f avd.chef Mark och Vatten	
Utses att justera	Magnus Håkansson (KD) v.ordf	
Justeringens plats o tid	Tisdag den 11 oktober 2022	

Underskrifter	Sekreterare	..... Paragraf 46 - 57 Suzanne Eckerström
	Ordförande	..... Torbjörn Ekelund
	Justerande	..... Magnus Håkansson

ANSLAG/BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag på förbundets hemsida

Organ	Direktionen för Söderåsens Miljöförbund		
Sammanträdesdatum	2022-10-04		
Datum då anslaget sätts upp	2022-10-11	Datum då anslaget tas ner	2022-11-02
Förvaringsplats för protokollet	Miljöförbundets arkiv		
Underskrift	..... Suzanne Eckerström		

Justerandes sign	Justerandes sign		Utdragsbestyrkande
------------------	------------------	--	--------------------

Datum
2022-09-26

Beteckning
2022.967-2

Handläggare:
Charlotte Leander
0435-78 24 20
Charlotte.leander@smfo.se

Direktionen för
Söderåsens miljöförbund

Förutsättningar för efterdebitering av miljöbalkstillsynen

Förslag till beslut

Direktionen beslutar att godkänna redovisad utredning, kring förutsättningar att införa efterdebitering av miljöbalkstillsynen, och översända den till medlemskommunerna.

Bakgrund

Flera kommuner har vid medlemssamråd väckt frågan om ”Rättviksmodellen”. I Rättviksmodellen ligger fokus på att etablera en god dialog med de lokala företagen, vilket beskrivs ha resulterat i både effektivare tillsynsarbete och ett bättre företagsklimat. Modellen innebär också att avgifter debiteras i efterhand efter genomförd tillsyn och att det finns en transparens kring avgiftens beräkning.

Miljöförbundet har tagit frågan om den goda dialogen och efterdebitering till sig som utvecklingsområden. Direktionen beslutade på sammanträde 22 mars 2022, § 15 att ge förvaltningen uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa efterdebitering av tillsynsavgifter inom miljöbalkstillsynen.

Miljöförbundet ska utreda förutsättningarna för att införa efterdebitering av tillsynsavgifter inom miljöbalkstillsynen, med målsättningen att kunna genomföra övergången den 1 januari 2024

Förutsättningar för efterdebitering inom miljöbalkstillsynen

Kommunala miljöförvaltningar har rätt att ta ut en avgift för sitt kontroll- och tillsynsuppdrag enligt taxa som beslutats av kommunfullmäktige. Huvuddelen av tillsynen faktureras genom efterdebitering efter utförda handläggningsåtgärder. Samtidigt för viss tillsyn på företag som är riskbedömda och som besöks regelbundet är det möjligt och vanligt förekommande att i början av året ta ut en avgift i förväg som motsvarar den genomsnittliga tillsyn som utför per år, så kallad årsavgift.

Från och med 1 januari 2024 ändras reglerna avseende livsmedelskontrollen och det är inte längre möjligt att ta ut avgifter i förväg. Miljöförbundet inför efterdebitering inom livsmedelskontrollen från den 1 januari 2023.

Även efterhandsdebitering av avgifter inom miljöbalkstillsynen är möjlig. Flera kommuner har redan gått över till efterdebitering inom miljöbalkens område. Detta för att möta efterfrågan på ”Rättviksmodellen”.

Nedan redovisas fördelar respektive nackdelar med en debitering i efterhand.

Efterdebitering av miljöbalktillsynen - fördelar

- *Tydlig koppling mellan utförd tillsyn och avgift*

Vid debitering i efterhand kan företaget på ett tydligare sätt, jämfört med årsavgift, se kopplingen mellan utförd tillsyn och betalning vilket kan öka förståelsen för avgiften och att tillsynen upplevs som mer likvärdig.

- *Transparens kring avgiftens beräkning*

Vid debitering i förskott (årsavgift) kan det vara otydligt för företagen kring hur avgiften beräknas. Med efterdebitering ökar transparensen kring avgiftens beräkning.

- *Ingen ekonomisk tillsynsskuld*

Någon ekonomisk tillsynsskuld till företagen kan inte uppkomma vid efterdebitering. Tillsynsskuld har krånglat till verksamhetsplaneringen, budgetarbetet samt uppföljning och minskat miljöförbundets effektivitet. Dessa problem försvinner vid efterdebitering.

- *Agilare tillsyn*

Miljöförbundet kan lättare prioritera mot miljönytta snarare än ett fast fokus mot att göra tillsyn på företag som betalar årsavgift. Det finns också större möjligheter att omprioritera tillsynsresurserna med hänsyn både till interna och externa förutsättningar utan att det skapar oreda i verksamheten. Detta gör att det finns större möjligheter till flexibilitet, till exempel vid akuta händelser, en uppkommen personalresursbrist eller olika samhällsutvecklingar så som en pandemi som påverkar verksamheten.

- *Homogena processer*

Inom livsmedelskontrollen är övergången till efterdebitering ett lagkrav. Om förbundet inför efterdebitering även inom miljötillsynen, innebär detta att förbundet i stort enbart har ett arbetssätt, i stället för två helt olika processer för avgiftsuttag. En sådan likriktning skapar sannolikt förutsättningar för effektivitet och gemensamt lärande. Väl förvaltad blir detta en stark gemensam drivkraft att fortsatt se utvecklingspotential både inom och mellan olika arbetsområden i förbundet.

Efterdebitering av miljöbalktillsynen- nackdelar

- *Ökad administration*

Efterdebitering skapar större administrativa krav på förvaltningen att registrera samt dokumentera varje enskilt tillfälle och tidspost då tillsyn sker. Den administrativa hanteringen kring fakturor, då de blir fler, kommer också att öka.

- *Högre förväntningar och krav på personalen*

Större krav på personalen att visa tidsåtgången i sin egen handläggning och våga ta betalt för det. Vi vet av erfarenhet att många medarbetare tycker att det är svårt att både visa hur lång tid en arbetsuppgift har tagit för dem (man tror alltid att alla andra är mycket snabbare) och att skicka fakturor på ”större belopp” till företag med liten omsättning.

Risk- och konsekvensanalys vid övergång till efterdebitering av miljöbalkstillsynen

- *Behov av mer administrativa resurser*

Med en årsavgift skickas i normalfallet, genom ett effektivt massutskick, endast en faktura ut per företag och år. Vid efterdebitering kommer i stället en eller flera fakturor per företag och år att skickas ut spridda över hela året. Detta innebär ett merarbete för inspektörerna och en påtaglig ökad arbetsbörda för den administrativa personalen, där resurserna kan behöva utökas eller omfördelas.

- *Ökad risk för överklaganden*

Vid debitering av årsavgift får företagen en faktura på ett belopp som, undantaget en indexuppräknings, är oförändrad mellan åren. Detta skapar igenkänning och stabilitet och det är sällan faktorerna på årsavgifter ifrågasätts eller överklagas.

Med övergång till efterdebitering kommer faktureringen att bli mer individuell och i vissa fall mer omfattande, vilket kan leda till frågor och ifrågasättande.

Välfungerande, välskötta verksamheter kommer sannolikt inte att märka en påtaglig skillnad eller möjligtvis betala något mindre än tidigare. För andra verksamheter blir det tvärt om.

Det kan också förväntas ske en omfördelning av tillsynen och tillsynskostnaden från större till mindre företag. Större företag ser vi generellt och erfarenhetsmässigt har en bättre följsamhet till lagkraven än vad många mindre företag har. Små företag med dålig kunskap och svag ekonomi kommer sannolikt att överklaga våra beslut i större omfattning.

Arbete med överklaganden kräver både administrativa- och inspektörsresurser.

- *Både möjlighet för förbättrad och risk för försämrade kundnöjdhet*

Debitering i förskott kan vara otydligt för företagen kring hur avgiften beräknats. Vid debitering i efterhand kan företaget på ett tydligare sätt se kopplingen mellan utförd tillsyn och betalningen vilket ökar legitimiteten och kan öka kundnöjdheten.

Samtidigt som kopplat till resonemanget om risk för att vi får fler överklaganden så kan detta även resultera i minskad kundnöjdhet.

Den sammanvägda bedömningen är att tydligheten ses som positivt och kommer att öka kundnöjdheten. Särskilt om man ser förändringen på sikt och tillsammans med andra åtgärder som miljöförbundet vidtar i syfte att bli ännu bättre på att möta företagen.

- *Risk för att arbetsmiljön påverkas negativt*

Efterdebitering av avgifter kräver stor skicklighet, kurage och effektivitet för att intäkterna ska motsvara utgifterna från årsdebitering. Under flera år har förbundet därför arbetat med att utveckla sin förmåga till planering och uppföljning av verksamheten. Detta har ställt allt högre krav på personalen att registrera all tid som läggs på både direkt och indirekt tillsyn. Det finns utmaningar i att våga ta betalt för all tid

som vi lägger ner. Lyckas inte förbundet att få in intäkter i motsvarande omfattning som tidigare, då avgifterna efterdebiteras, riskerar förbundet ett negativt resultat.

Sedan en tid tillbaka ser vi i vår uppföljning av arbetsmiljön genom medarbetarenkät, att den löpande diskussionen med bland annat stort fokus på förbundets ekonomi samt allt högre individuella krav på att bidra med intäkter till förbundet skapar stress. En övergång till efterdebitering skapar sannolikt ännu större krav på individen. Här är då viktigt att förbundet arbetar förebyggande mot stress. Underlättar för medarbetarna genom att utveckling av olika uppföljningsmetoder som stöd för att på ett enkelt sätt kunna redovisa tidsåtgången i arbetet och se resultat. Fokus i det interna utvecklingsarbetet har därför flyttas från att enbart uppföljning och analys av verksamheten och det ekonomiska utfallet i stort, till att också se och stödja individen.

Därtill är viktigt att lyfta fram att intäkterna är kvitto, på hur värdefullt och viktigt myndighetens arbete, även ur ett ekonomiskt perspektiv. Detta är betydelsefullt för personalen att få höra och motiverar dem.

- *Ingen risk att ekonomisk tillsynsskuld uppstår*

Både pandemin och utmaningarna, i den osäkerhet som en kommuns eventuella utträde ur förbundet gett upphov till, har tydligt visat på risken att omfattande ekonomisk tillsynsskuld uppkommer vid debitering i förhand (årsavgift). Detta som i ena fallet som konsekvens av åtgärder för att minska risken för smittspridning, i andra fallet genom beslutat anställningsstopp som lett till personalresursbrist och att tillsynsupdraget av den anledningen inte kunnat utföras tillfullo.

Med en övergång till efterhandsdebitering inom miljöbalkstillsynen kan inte en ekonomisk tillsynsskuld uppkomma. Belastningen, av att följa upp tidsåtgång som ett genomsnitt över flera år, kommer att upphöra för inspektörerna. Inte heller kommer det att behöva tas hänsyn till någon ekonomisk tillsynsskuld vid verksamhetsplanering, i budgetarbetet och vid uppföljningar i övrigt. Verksamheten blir mer väl planlagd, ändamålsenlig och effektivare.

- *Risk för att intäkterna minskar*

Erfarenheter från andra miljöförvaltningar som redan infört efterdebitering är att intäkterna minskar jämfört med tidigare årsavgift. Detta då efterdebitering innebär att allt tillsynsarbete noggrant ska redovisas timme för timme. Vid årsdebitering planeras tillsynen för hela året i förväg för att motsvara årsavgiftens värde, normalt sker inte någon detaljerad uppföljning och redovisning därutöver. Det är inte realistiskt att förvänta sig att förbundet ska lyckas mycket bättre än alla andra miljöförvaltningar och helt förbli opåverkat och inte få reducerade intäkter under en inkörningsperiod.

Samtidigt för att minska den negativa påverkan, innan efterdebitering blivit en naturlig del av medarbetarnas dagliga arbete, har miljöförbundet under flera år arbetat förebyggande för att försöka minska risken för att intäkterna minskar. Förbundet har genomfört förbättringar kring rutiner för tidsredovisning i enskilda ärenden, detta för att kostnaden för tiden inte ska belasta skattekollektivet utan kopplas till rätt ärende. I miljöförbundet finns också en dialog om att rättssäker myndighetsutövning är av stort

värde för invånarna, företagen och samhället i stort och om man inte vågar ta betalt för vårt arbete, synliggörs inte detta.

- *Likviditetsanalys*

Erfarenheter från andra miljöförvaltningar som redan infört efterdebitering är att intäkterna minskar jämfört tidigare årsavgift.

Beroende på om och i så fall hur stor påverkan på intäkterna blir, som blir resultatet av övergången till efterdebitering, kan förbundets likviditet komma att sjunka. Förändringen riskerar dock inte att bli särskilt påtaglig under år 2023. Däremot om övergång till efterdebitering även inom miljöbalkensområde genomförs från och med år 2024, så riskerar förbundets marginaler att minska. Den viktigaste slutsatsen är dock att inte ens i det mest pessimistiska scenariet så hamnar man i negativ likviditet.

Förbundet bör följa utvecklingen under år 2023 och se hur stor påverkan en övergång till efterdebitering får på förbundets intäkter. Först efter att erfarenheter vunnits kan det var skäl att vidta åtgärder. Då kan också slutsatser dras om miljöförbundets förebyggande utvecklingsarbete haft tillräcklig effekt eller ytterligare åtgärder behöver vidtas.

- *Risk för behov av ökade taxor eller ökat medlemsbidrag*

En förflyttning från årsavgift till timtaxa, påverkar i sig inte timavgiftens storlek. Timtaxan är fortsatt oförändrad med en årlig indexuppräknings.

Samtidigt om avgiftsuttaget vid efterdebitering inte motsvarar avgiftsuttaget från årsavgifterna (dvs antalet debiterade timmar), minskar förbundets intäkter och riskerar att påverka det ekonomiska resultatet. Ligger förbundet kvar på samma kostnadsnivå eller får ökade kostnader jämfört med tidigare kommer förbundet inte kunna nå sina ekonomiska mål utan riskera negativa resultat.

Detta kan på sikt innebära att förbundets kostnader ska fördelas på färre timmar och att varje timme då blir dyrare. Alternativt till att timtaxan höjs är att medlemskommunerna tillskjuter mer skattemedel för att upprätthålla samma eller utökad nivå på verksamheten.

Sammanställning jämförelse mellan årsavgift respektive efterdebitering

	Årsavgift	Efterdebitering	Kommentar
Koppling mellan tillsyn och avgift	Otydligt	Tydligt	Vid debitering i efterhand kan företaget på ett tydligare sätt se kopplingen mellan utförd tillsyn och betalningen, vilket ökar legitimiteten för avgiften samt att tillsynen upplevs som mer likvärdig.
Beräkning avgiftens storlek	Otydligt	Tydligt	Vid debitering i förskott (årsavgift) kan det vara otydligt för företagen kring hur avgiften beräknas. Med efterdebitering ökar transparensen kring avgiftens beräkning vilket kan öka kundnöjdheten. Samtidigt bedöms risken för överklagande som

			större vid efterhandsdebitering än vid årsavgifter. Det finns helt enkelt mer underlag/fakta att ifrågasätta. Detta skulle i så fall kunna minska kundnöjdheten.
Ekonomisk tillsynsskuld	Stor administration	-	Vid debitering i förskott (årsavgift) riskerar miljöförbundet att hamna i ekonomisk skuld till företagen. Tillsynsskuld är dessutom administrativt besvärlig och minskar miljöförbundets effektivitet
Timtaxans storlek	-	-	Oberoende av årsavgift eller timtaxa, påverkas inte timavgiftens storlek. Timtaxan är fortsatt oförändrad** med en årlig indexuppräknig.
Tidregistrering	Begränsad administration	Större administration	Stora skillnader i kraven på personalen på att registrera all den tid som läggs på direkt och indirekt tillsyn.
Avgiftsuttag	Lätt	Utmanande	Svårigheten i uppdraget och det egna arbetets värde och våga ta betalt för det. Utmaning för personalen att våga ta betalt för all den tid som åtgått för handläggningen.
Ekonomiskt resultat	Mindre påverkan	Större påverkan	Om avgiftsuttaget vid efterdebitering inte motsvarar avgiftsuttaget från årsavgifterna, minskar förbundets intäkter och riskerar att påverka det ekonomiska resultatet. Ligger förbundet kvar på samma kostnadsnivå eller får ökade kostnader jämfört med tidigare, kan detta på sikt innebära att timtaxan måste höjas** alternativt att medlemskommunerna tillskjuter mer skattemedel för att upprätthålla samma eller utökad nivå på verksamheten . Erfarenheter från andra miljöförvaltningar som redan infört efterdebitering är att intäkterna minskar jämfört tidigare årsavgift.
Likviditet	God	Kan minska på sikt	Påverkar efterdebitering möjligheterna att debitera, kan likviditetsbrist uppkomma. Vid stor negativ påverkan på intäkterna uppkommer likviditetsbrist snabbare än om påverkan är mindre.

Slutsats

När det gäller frågan om miljöförbundet borde fortsätta använda sig av ”årsavgiftsmodellen” eller övergå till efterdebitering inom miljöbalkens område anser jag att miljöförbundet redan i nutid står inför fullbordat faktum. Detta i och med den personalresursbristen som uppstod och den ekonomiska tillsynsskuld som uppkom under andra halvan av 2021 och att det togs beslut att de konsekvenserna skulle lyftas fram även i den ekonomiska redovisningen. Då bokfördes den ekonomiska tillsynsskulden och belastade 2021 års resultat. Tillsynsskulden har också påverkat budgetarbetet för 2022 och påverkar budgetplaneringen för 2023 och redovisas numera löpande i den ekonomiska uppföljningen och belastar resultatet.

Detta sammantaget gör att miljöförbundet redan mycket tydligare än andra miljöförvaltningar ser ett ekonomiskt resultat av minskad tillsyn. En övergång till efterdebitering kommer då de facto sannolikt inte minska miljöförbundets intäkter ytterligare, utan ses som positivt då det minskar det merarbete och frustration som en ryggsäck med tillsynsskuld innebär för organisationen.

Jag rekommenderar att beslut tas om en övergång till debitering i efterhand inom miljöbalkens område.

Beslutsprocessen framåt

År 2022

På Direktionens sammanträde i oktober - ställningstagande till beslut om att godkänna utredningen om efterdebitering. Utredningen översänds till medlemskommunerna.

Därefter dialog om förändringen vid medlemssamråd i oktober/november.

År 2023

Vid beslut om övergång till efterdebitering behöver en ny taxa för tillsyn inom miljöbalkens område tas fram. Direktionen behöver då även i god tid innan ett eventuellt genomförande besluta om förslag till beslutsunderlag för ny taxa inom miljöbalksområdet i medlemskommunernas kommunfullmäktige.

Under januari/februari kan Direktionen besluta om förslag till respektive kommunfullmäktige att anta ny taxa.

Under våren 2023 kan beslut om ny taxa fattas i respektive kommunfullmäktige.

Under hösten 2023 informeras berörda företag om förändringen.

År 2024

Övergång till efterdebitering inom miljöbalkens område kan genomföras.

Charlotte Leander
Miljöchef/förbundschef

Expediering

Beslutet skickas till medlemskommunerna